

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 1699 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri.....	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan.....	30
Iloxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida.....	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies.....	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges.....	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari.....	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan.....	86
Akmal Boymurodov	
Aktiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari.....	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров.....	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане.....	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadligini oshirish yo'llari.....	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlar.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matrilsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'anijon qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurta qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi	227
Qurbonova Sitora Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиева Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farhod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарлова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Маждид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li , Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv moliyaning ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafuz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish.....	322
Nurmuhammadxon Oppoqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abdvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth.....	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlakatimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	
Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash.....	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	

Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlilikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkxon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarchodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	
Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich	

Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish.....	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quy amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinoz Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi.....	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi.....	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi.....	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari.....	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	
Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?.....	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	

Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarining marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxonalar va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
«O'ztransgaz» AJ faoliyatini 2024–2027 yillarga prognozlashtirishda ekonometrik modellar asosida tahlil	784
Sindorov Davlatbek Abdumajid o'g'li, Murodov Sardor Nurali o'g'li	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar.....	791
Mahmudov Otamurod Hoshimovich, Murtazova Sh.N.	
Xizmat ko'rsatish sohasida elektron tijoratni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	795
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
O'zbekiston chakana savdosi tizimi va uning rivojlanishi.....	806
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Milliy iqtisodiyotni tartibga solishda davlatning o'rni va maqsadi	812
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
Investitsion faoliyatni amalga oshirishning xorij tajribasi va mamlakatimizda foydalanish istiqbollari.....	816
O'tamurodova Surayyo Shokirjon qizi	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni.....	822
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	829
Бегалиев Файзали Умаралиевич	
Sog'lomlashtirish turizmida ekologik va ijtimoiy ta'sirlarning sintezi.....	832
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	

Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari.....	835
Махкамova Zuxra Tursunpulotovna	
Обзор по теме Современные системы управлением возбуждение синхронных машин и перспективы их развития (Формирования законов управления).....	841
Алиев Абдор Мураткулович	
O'zbekistonda turizm va servis soxasida davalt- xususiy sheriklik mexanizmidan foydalanish istiqbollari.....	846
Мамайусупова Диловархон Бегматовна	
Tijorat banklarida operatsion risklarini baholash va boshqarish tizimini tashkil qilish.....	850
Жахонгир Рabbimov	
Tomorqa xo'jaliklari faoliyatini tahlil qilishda statistik modellar va metodlardan foydalanish yo'nalishlari.....	855
Turobov Sherzod Alisherovich	
Совершенствование порядка расчёта и взимания НДС в узбекистане: аналитический подход.....	860
Бисенбаев Шарьяр Куанишбай ули	
Mintaqaviy iqtisodiyotda inson kapitalini raqamli transformatsiyalash masalalari.....	864
Yusubboeva Dinora Quadrat qizi	
Sirdaryo viloyatining turizm imkoniyatlari va o'ziga xos turizm resurslari.....	875
Tursunova Gulmira Rabbonovna	
Samarqand viloyatida investitsion-innovatsion faollikni oshirish holati va investitsiyalarning tarkibiy xususiyatlari.....	883
Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Axrorov Abbas Aslamjon o'g'li	
Global innovatsion indekslar va o'zbekiston: rivojlanish yo'nalishlari va bosqichlari.....	889
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar.....	895
Suyunov Dilmurod Xolmuradovich, Xabibullayeva Shirinxon Toxir qizi	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy instrumentlar hisobini va auditini takomillashtirish.....	902
Nuraliyev Behzod Baxtiyor o'g'li	
Внедрение и адаптация исламского банкинга в экономике узбекистана.....	906
Б.Б.Ахмаджанов, М. С.Шукруллаева, Д.Р.Сафаева	
Kichik biznesning iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ahamiyatini baholash uslubiyoti.....	911
Ermatov Akmaljon Adxamovich	
"Neyromarketing" asosida o'zbekiston turizm brendi tahlili.....	916
Narziqulov Elbek Farxod o'g'li	
Xalqaro bozorlarda zamonaviy marketing vositalaridan foydalanish.....	922
Meliqulov Abdulhalil Norinovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar va ularning bank aktivlariga ta'siri.....	929
Saidov Bobir Jiyanboy o'g'li, Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich	
Сущность и причины международных денежных переводов.....	936
Гимранова О. Б.	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda uzoq muddatli aktivlarning hisobi va auditini raqamli tvn texnologiyasi asosida takomillashtirish imkoniyatlari.....	941
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
Biologik aktivlarning tushunchasi: iqtisodiy mazmuni va mohiyati.....	948
Ziyayev Dilshodjon Salimjonovich	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda iqtisodiy siyosatning roli: zamonaviy yondashuvlar.....	953
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich	

Аналитический обзор: Развитие корпоративного управления в государственных корпорациях Узбекистана (2015–2025).....	958
Мамараджабов Фарход Бахтиярович	
O'zbekistonda transport infratuzilmasini rivojlantirish karidorlari	968
Nazriyev Umidjon Baxrillayevich	
Aylanma kapital bilan ishlashda samaradorlikni oshirish: korxonalar moliya siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarida data science yondashuvlari	975
Khoshimov Doniyor, Kungratov Ilmurod Kuzibay o'g'li	
Davlat ulushi mavjud bo'lgan korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda raqamli transformatsiyaning roli	982
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda tijorat banklariga moliyaviy resurslarni jalb qilish metodologiyasini takomillashtirish	988
Hamrayev Obid Akhatovich	
Tibbiy xizmatlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish va uning samaradorlikka ta'siri (xorijiy tajriba).....	993
Usmonova Vasila Botirovna	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarish amaliyoti tahlili.....	997
Akramova Nargiza Nutfillayevna	
Using integrated marketing communications (IMC) in business management	1002
Ziyayeva M.M.	
Xorijiy mamlakatlarda tibbiyot muassasalarini moliyalashtirish masalalari va ulardan o'zbekistonda foydalanish istiqbollari.....	1006
Jaxongirov Ilimdorjon Jahongirjon o'g'li	
Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi xarajatlarini samarali boshqarish yo'llari.....	1011
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li	
Mintaqada xalq hunarmandchiligida klasterlash va ekologik logistika modeli asosida savdo tizimini shakllantirish.....	1015
Norqobilova Feruza Abduhomidovna	
To'g'ri xarajatlar usuli va to'liq yutuvchi xarajatlar usuli tizimlarining afzalliklari va farqli jihatlari amaliy misolda.....	1019
Kholisa Kamoliddinovna Kuldosheva	
Investitsiyalarni innovatsiyalarga yo'naltirish bo'yicha xorij tajribasi.....	1024
Ayubov Ilyos Iloxomovich	
Важность разработки стратегических программ развития страны.....	1028
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Sanoat korxonasining raqamli transformatsiyasini baholash omillari va ko'rsatkichlari.....	1032
Kudaybergenov Azamat Shamuratovich	
Namangan viloyatida ijtimoiy turizm tadbirkorligini maqsadli boshqarish mexanizmi.....	1042
Yunusova Sohiba Abdumamidovna	
Evaluating the capital asset pricing model methodology in uzbekistan companies	1048
Bunyod Usmonov	
Aholini ish bilan bandligining yangi turlari va imkoniyatlari.....	1055
A.B. Khayitov	
Maktab direktorlarini qo'llab-quvvatlashda asosiy ustun amaliyotlar va o'zbekiston ta'lim tizimida ularni qo'llash imkoniyatlari.....	1059
Mamura Tadjibayeva	
Sun'iy intellekt asosida matematik masalalarni yechish algoritmlari	1064
Oqnazarov To'liqin Jalilovich, Jo'rayev Mardon	
Global ta'lim makonida milliy tarbiyani rivojlantirish istiqbollari	1071
Sanaqulov Sardor Istamqulovich	

Bank xizmatlari sifati va bank daromadlariga ta'sir etuvchi omil sifatida personal faoliyatining o'rni.....	1075
Abdukaxarova Shoira Abduvahobovna	
Fond bozori raqamli iqtisodiyotda investitsiyalarni shakllantirish manbai sifatida.....	1079
Kamilova Sevara Anvarovna	
O'zbekistonda toza suv va sanitariyaning inson hayoti hamda iqtisodiy farovonlikka ta'siri: BRM-6 doirasida tahlil.....	1085
Xasanova Iroda Azizbek qizi	
Increasing the effectiveness of using marketing communications in the tourism services market.....	1090
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon ugli	
Davlat xaridlari sohasini takomillashtirish istiqbollari.....	1095
Bazarov Nazirjon Sobirovich	
Xarajatlarning strategik boshqaruv hisobini xo'jalik yurituvchi subyektlarda takomillashtirish.....	1103
Xayitboeva Laylo Oybekovna	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida tashqi audit: rivojlangan mamlakatlar amaliyoti.....	1109
Kuliyev Komil Shuxratovich, A.Astanovulov	
Moliyaviy instrumentlarni hisobga olishda biznes modelning ahamiyati va amaliy yondashuvlar.....	1114
Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Tijorat banklarida risklarni boshqarishning ustuvor yo'nalishlari.....	1118
Tursunov Ilxom Toirovich	
Chakana va ulgurji savdo korxonalarini faoliyatini rivojlanishiga tasir etuvchi omillarni baholash.....	1124
Yuldasheva Gulmira	
Managing tourism in fragile ecosystems: a case study approach.....	1128
Dilmurod Nasimov, Shahrizoda Sirojiddinova	
Tadbirkorlikni innovatsion-investitsion jihatdan baholash uslublari.....	1134
Fayziyev Shavkat Shaxobidinovich	
Зарубежный опыт развития инновационной деятельности предприятий энергетической отрасли.....	1141
Бегмуллаев Отабек Ирисалиевич	
Leveraging machine learning for big data analytics: a strategic overview.....	1148
Ismaylov Timur Kuanishbaevich, Kurbanbaev Bakhtiyar Bakhitovich, Orazbayev Aqilbay Jenisbay uli	
Ta'lim muassasalarida xarajatlar smetasi ijrosining dastlabki hisobini yuritilishi.....	1152
Isoqulov Fazliddin Shamsiddin o'g'li	
"Yengil sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash choralari haqida".....	1158
Otaxanova Umida Olim qizi	
Investitsion-qurilish jaryonlarini samarali boshqarishning tashkiliy modellari va ulardan foydalanish usullari.....	1162
Abduvaliyev Bekzod Muxiddin o'g'li	
Qimmatli qog'ozlar bozorining mohiyati bo'yicha nazariy asoslar.....	1169
Alimov Ilxomjon Ikromovich, Ikramov Akmalbek Ilxomjon o'g'li	
Adoption of electric vehicles in logistics: opportunities and challenges in Uzbekistan.....	1175
Oblokulova Parvina	
Qishloq xo'jaligiga investitsiyalarni jalb qilishning xorijiy mezonlari.....	1182
Jurayev Abdug'affor Sofarovich, Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
Raqamli transformatsiya jarayonlarining mehnat bozori konyukturasiga ta'siri.....	1187
Fayzullayev Nurulla Baxromovich, Xudaybergenova Shukurjon Erkinovna	
Milliy iqtisodiyotda internet xizmatlarini rivojlantirishning o'ziga xos yondashuvi.....	1194
Niyozova Shohsanam Nuritdinovna	

Auditorlik xulosalarini shakllantirishda auditorlik dalillariga qo'yiladigan talablar.....	1199
Qo'shmatov Otaxon Qurbonaliyevich	
Qishloq xo'jaligi sohasini takomillashtirishda investitsion loyihalarning iqtisodiy mohiyati.....	1203
Israilova Xikoyat Musakulovna	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishning nazariy-uslubiy asoslari.....	1207
Dadaboyeva Marguba Mamasoliyevna	
Eko va agro-turizmga raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqishning istiqbollari.....	1212
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	
The importance of the cluster system in the agricultural field.....	1217
Sherkulov Shokhrux Erkin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sug'urtalash tizimini takomillashtirish yo'llari.....	1221
Mardonov Mashrab Mansurovich, Muxtorov Abduxolik Abdusalimovich	
Aksiz solig'i amaliyotining genezisi, milliy xususiyatlari, turlari va vazifalarining nazariy jihatlar.....	1225
Shodiyev Olimjon Abduraxmonovich	
Iqtisodiyotning real sektor tushunchasi, uning tarkibi va iqtisodiyotdagi ahamiyati.....	1230
Mahmudov Nurali Komilovich	
Korporativ moliya tizimini rivojlantirishda raqamli moliya vositalari va texnologiyalarning integratsiyasi.....	1241
Xalbekov Ozodbek Xudoykulovich	
The influence of tour interpretation on perceived heritage values: a comparative analysis of tourists with and without guided interpretation at a heritage destination.....	1245
Shokhnigorbegim Juraeva	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarini rivojlantirish va samaradorligini oshirishning metodologik asoslarini takomillashtirish.....	1252
Xazratov Abror Panjiyevich	
Madaniy meros obyektlari asosida barqaror turizmni rivojlantirish strategiyalari.....	1257
Abriev Zoirjon	
Пути инновационного развития национальной экономики.....	1262
Жураев Тошболта Тухтаевич	
Hududlarda turizmni rivojlantirishda to'siqsiz, barqaror turizmni tashkil etish zarurati.....	1267
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna	
Application of ifrs in budgetary accounting.....	1272
G. Djambakieva	
Transport xizmatlari sektorining rivojlanishini statistik tahlili: xorazm viloyati misolida.....	1276
Raximov Alisher Ibragimovich	
O'zbekistonda 2024-yil davomida yirik soliq to'lovchilarni soliq ma'murchiligi tahlili.....	1281
Xushatov Nuriddin Maxmatqulovich	
Zamonaviy ta'lim sifatini baholashning nazariy-metodologik asoslari.....	1288
Rahimova Qutlibika Ergashevna	
Chakana va ulgurji savdo korxonalarini faoliyatini rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni baholash.....	1293
Yuldasheva Gulmira	
Zamonaviy axborot tizimlari orqali soliq qarzdorligini undirish mexanizmining takomillashtirish yo'llari.....	1296
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
Hududlarda pillachilikni rivojlantirishning huquqiy asoslari va imkoniyatlari.....	1303
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
Korxonaning investitsion jozibadorligi oshirish yo'llari.....	1313
Axtamova Parizod Oybek qizi	
Raqamli texnologiyalar yordamida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari.....	1319
Adilova Zulfiya Djavdatovna, Shoev Alim Xalmuratovich	

Yog' – moy sanoati korxonalarida soliqlar hisobi va auditi jarayonlarida tahliliy amallardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	1327
A'zamova Aziza Olimjon qizi	
Qurilish materiallari ishlab chiqarish faoliyati iqtisodiy samaradorligini oshirishning xorij tajribasi.....	1334
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
Xalqaro moliya-kredit institutlar bilan hamkorlikning iqtisodiy-huquqiy asoslari	1343
Qosimov Bobur Sobirovich	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda yengil sanoat eksporti diversifikatsiyasining roli va yo'nalishlari.....	1347
Otamurodov Shavkat Nusratillayevich, Eshqulova Nasiba Normo'minovna	
Система раннего предупреждения о снижении финансовой устойчивости предприятия на основе ключевых показателей эффективности (KPI).....	1359
Тажибаева Кизларгул Ажиниязовна	
Soliq tizimida soliq riskini baholash va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish uslubiyoti.....	1374
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Sanoat korxonalarining innovatsion boshqaruvi tahlili va uning xususiyatlari	1383
Sarimsaqov Doniyor Xomidovich	
Surxondaryo viloyatida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha faol korxonalar va tashkilotlar tahlili	1390
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mehnat bozori: rivojlanish tendensiyalarining iqtisodiy-statistik tahlili, baholash va istiqbollari.....	1396
Mirzayeva Odina Imomnazar qizi	
Адаптивная модель антикризисных мероприятий, направленных на повышение эффективности управления активами, оптимизацию затрат и реструктуризацию задолженности	1402
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Xalqaro va ichki turistik bozorlarda o'zbekistonning turistik mahsulotlarini targ'ib qilish mexanizmi	1409
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tourism infrastructure constraints and service gaps in uzbekistan's visitor economy.....	1412
Kurolov Maksud Obitovich, Xamidjonova Moxinur Xayrulla qizi	
Основные проблемы перехода на МСФО в республике узбекистане	1419
Махмудов Жамшед Ашрафович	
Binolar loyiha-smeta hujjatlarini ishlab chiqishning nazariy va amaliy asoslari.....	1425
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Ayrim ta'lim tizimi bilan bog'liq terminlarning izohli lug'at va etimologik lug'at o'rtasidagi farqi.....	1429
Mahbuba Xoliqova Abdimo'min qizi	
Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyatining ahamiyati	1433
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
Corpus-based framework of english teaching for competency-oriented curriculum design.....	1448
Raximova Gulnoza Sharipjanovna	
Masofaviy ta'lim tizimida matematika fanlarni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari	1454
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna	
Texnologik inqilob va mehnat bozorining transformatsiyasi	1459
A'zamova Feruza, Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Sifat menejmenti tizimini rivojlantirish asosida uy-joy fondlarini boshqarish samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari.....	1465
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

O'zbekistonda ekologik turizm: yashil iqtisodiyot rivojini tezlashtiruvchi omil.....	1471
Rashidov Saidislom	
Navoiy viloyatida yirik sanoat monopoliyalarini rivojlantirishning tabiiy-iqtisodiy salohiyati ("Qizilqumsement" AJ misolida).....	1474
Savrieva Madina Xakimovna, Xamroyeva Shaxnoza Ibrohim qizi	
Eksport-import operatsiyalarida dolzarb muammolar va yechimlar	1480
Xudayberdiyeva Dilnoza Egamberdiyevna	
Роль международных финансовых центров в мировой экономике	1484
Нуриддинова Мафтуна Жахонгировна	
Measures to enhance the tax mechanism applied to business entities.....	1489
Kudiyarov Kishibay, Aytmuratov Qutlimurat Jalgasovich	
Davlat boshqaruv organlarining xizmat ko'rsatish sohasini samarali tashkil etish orqali kambag'allikni qisqartirish.....	1495
Asrorov Uchqun Akram o'g'li	
The role of green logistics in Uzbekistan and international trends.....	1499
Turakulova Dildora, Ismoilova Diyora	
Hududlarda turizm mahallalarning turistik salohiyatini oshirish usullari (Bog'ibaland turizm mahallasi misolida)	1506
Raxmanov Jasur Ubaydulloyevich	
Human Capital and Artificial Intelligence: Navigating the Future of Work	1511
Hamrokulov Mirabbos, Karimbergan Karriev	
Analysis of green economic growth indicators in uzbekistan	1518
Toshboyev Bekzod Bakhtiyorovich	
Toshkent viloyati iqtisodiyotida vino turizmning o'rni.....	1526
Jalilov Shoxjahon Xolbozor o'g'li	
O'zbekiston sharoitida qurilish loyihalari materiallari sarfini tahlil qilish va optimallashtirish va ularni iqtisodiy-matematik modelmodellashirish	1530
Turayeva Mohinur Asliddinovna	
Auditorlik tekshiruvini rejalashtirishda dasturiy ta'minot va zamonaviy axborot texnologiyalarning o'rni	1534
Xodjayeva Mu'tabar Xamidulla qizi, Cho'ponova Gulira'no Doniyor qizi	
Suv tarkibining "wireless waterlight" qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish.....	1540
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
Zamonaviy sharoitda dxsh asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xizmatlar ko'rsatishning integratsion jarayonlari	1546
Ubaydullayeva Vasila Sadullayevna	
Donni saqlash va qayta ishlash korxonalarini biznes jarayonidan olingan chiqindilar hisobini takomillashtirish	1549
Valijonov Xasanboy Akbaraliyevich	
Commercial real estate as a tool for synchronizing economic processes.....	1556
Nastassia Chyhryna, Siarhei Liashuk, Allayeva Gulchexra Jalgasovna, Khakimdjanova Surayyo Khabibullayevna	
Asalarichilik faoliyatini rivojlantirish bosqichlari va istiqbollari	1563
Shodiyev Murodjon Bakirovich	
Sug'urta kompaniyalari samaradorligini oshirishga qayta sug'urtaning ta'sirini baholash.....	1567
Abirqulova Sohijjamol Normuhammad qizi	
O'zbekistonda yerga mulkchilik munosabatlarini tartibga solishning amaldagi mexanizmi tahlili.....	1572
Abdunazarov Oybek Abdumutalibovich	
«Sirdaryo viloyatida iqtisodiy faoliyatlar natijasida yerlarning degradatsiyasi muammosi: sabablari va yechimlari»	1578
O'ng'arov Hasan G'ayrat o'g'li	

The methodology for using a PM1-PM10 collection device in Uzbekistan is relevant to the climatic conditions.....	1584
Bakhtiyor Pulatov, Bobur Sadriddinov	
Gullar yetishtirishda iqtisodiy samaradorlikka ta'sir etuvchi omillar: amaliy so'rovnoma asosidagi tahlil.....	1591
Nurmatova Dilola Dilshod qizi	
Budjet mablag'laridan foydalanishda moliyaviy nazoratning huquqiy asoslarini takomillashtirish.....	1595
Jurayev Nomoz Tursunpulotovich	
Ishlab chiqarish korxonalarini tashkiliy tuzilmasida logistika xizmati samaradorligini oshirish.....	1601
Maxmidov Shirinboy Botirovich	
Bank xizmatlarini raqamlashtirishning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri va jarayonlarni optimallashtirish.....	1606
Maxsadaliyeva Maftuna Toxir qizi	
The period of emergence of accounting policy and its significance in preparing financial statements.....	1611
Sayfulloyev Jamshid Qobil o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida kompaniyalar boshqaruv darajalarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati.....	1615
To'ychiboyev Nozimjon Soliyevich	
Qishloq hududlarida qayta tiklanuvchi energiya resurslarining iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatdan samaradorligi.....	1621
Ashurov Azizbek Ergash o'g'li, Janzakov Bekzot Kulmamat o'g'li	
Qurilish korxonalarini faoliyatida yashil iqtisodiy infratuzilmani raqamlashtirish.....	1625
Abdullayev Asliddin Nabi o'g'li	
Sug'urta kompaniyalarining investitsion faoliyatini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	1630
Ostonov Muhiddin Bahridin o'g'li	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash yo'llari.....	1637
Normetov Bobur Sharifboyevich	
Oliy ta'lim xizmatlari bozorida marketing faoliyatini tashkil etish va amalda rivojlantirish asoslari.....	1642
Yuldashov Isomiddin Sidiqovich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarning sog'lom raqobat muhitiga ta'siri.....	1649
Luqmonov Sharifxon A'zam o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi energetika sektorida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini joriy etishning ahamiyati va istiqbollari.....	1653
Uralov Temur Boxodir o'g'li	
Raqamli moliyaviy texnologiyalar (FinTech) va ularning gaz sanoatida investitsion boshqaruvga ta'siri.....	1658
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li	
Mintaqa investitsion jozibadorligini oshirish va unga ta'sir etuvchi omillarni ekonometrik baholash.....	1663
Bo'riyev Sardor Norovich	
O'zbekistonda xalqaro kasbiy ta'lim dasturlari: yangi imkoniyatlar, global ta'lim va xalqaro mehnat bozori integratsiyasi.....	1668
Masharipov Farrux O'tkirovich	
Qoraqalpog'iston Respublikasida qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini joylashtirish va ixtisoslashtirishda suv resurslaridan samarali foydalanish muammolari.....	1675
Shixiyev Raxim Muhammedovich	
Технологии машинного обучения и мультимодальные подходы в области оценки имущества.....	1682
Мансурова Сайёра Бахтиёр кизи	
Ta'lim klasterlarining rivojlanish omillari va shart-sharoitlari.....	1691
Imamova Nilufar Asamutdinovna	

TA'LIM KLASTERLARINING RIVOJLANISH OMILLARI VA SHART-SHAROITLARI

Imamova Nilufar Asamutdinovna

TDSHU, Xalqaro reytinglar bilan ishlash

bo'limi boshlig'i, mustaqil izlanuvchi

E-mail: nilufar_imamova@tsuos.uz

ORCID - 0000-0001-9723-5348

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim klasterlarining rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar va ularni shakllanishi va takomillashishida muhim ahamiyatga ega bo'lgan zarur shart-sharoitlar tahlil qilingan. Shuningdek, omillar va shart-sharoitlarning, xususan, ta'lim xizmatlarini ko'rsatish sharoitlari, ta'lim sifati, hududiy konsentratsiya, talab omillari, hamkor tarmoqlar va davlat siyosati kabi omillarning o'zaro bog'liqligi, ularning ta'lim klasteriga ta'siri natijalari hamda ularni yanada takomillashtirish masalalari muhokama qilingan. Natijada, ta'lim klasterlarining raqobatbardoshligini oshirish uchun zarur strategik yondashuvlar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim klasteri, rivojlanish omillari, shart-sharoitlar, siyosiy va huquqiy omillar, iqtisodiy omillar, texnologik omillar, inson kapitali, ta'lim sifati, innovatsion salohiyat, raqobatbardoshlik.

Abstract: This article analyzes the factors influencing the development of educational clusters and the necessary conditions that play a significant role in their formation and improvement. It examines the interrelationship between these factors and conditions – including the provision of educational services, quality of education, territorial concentration, demand factors, supporting industries, and government policy – as well as their impact on educational clusters and ways to further enhance them. As a result, strategic approaches aimed at increasing the competitiveness of educational clusters have been developed.

Key words: В данной статье проанализированы факторы, влияющие на развитие образовательных кластеров, а также необходимые условия, имеющие важное значение для их формирования и совершенствования. Рассматривается взаимосвязь факторов и условий, в частности условий предоставления образовательных услуг, качества образования, территориальной концентрации, факторов спроса, поддерживающих отраслей и государственной политики, их влияние на образовательный кластер, а также вопросы их дальнейшего совершенствования. В результате разработаны стратегические подходы, направленные на повышение конкурентоспособности образовательных кластеров.

Аннотация: В данной статье проанализированы факторы, влияющие на развитие образовательных кластеров, а также необходимые условия, имеющие важное значение для их формирования и совершенствования. Рассматривается взаимосвязь факторов и условий, в частности условий предоставления образовательных услуг, качества образования, территориальной концентрации, факторов спроса, поддерживающих отраслей и государственной политики, их влияние на образовательный кластер, а также вопросы их дальнейшего совершенствования. В результате разработаны стратегические подходы, направленные на повышение конкурентоспособности образовательных кластеров.

Ключевые слова: образовательный кластер, факторы развития, условия, политико-правовые факторы, экономические факторы, технологические факторы, человеческий капитал, качество образования, инновационный потенциал, конкурентоспособность.

KIRISH

Globalashuv jarayonlari hamda global raqobatlashuvning chuqurlashib borishi va bilim iqtisodiyoti sharoitida ta'lim tizimining samaradorligini oshirish masalasi milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida strategik omillardan biriga aylanmoqda. Bugungi kunda inson kapitali iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri sifatida qaralmoqda va uning shakllanishida ta'lim tizimi, xususan, ta'lim klasterlari alohida o'rin egallaydi. Ta'lim sohasida amalga oshiriladigan klasterlash mexanizmi orqali ta'lim, ilm-fan, ishlab chiqarish va davlat boshqaruvi o'rtasida sinergiya hosil qilinadi, bu esa, innovatsion taraqqiyot va raqobatbardoshlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

So'nggi yillarda ta'lim klasterlari mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Ular ta'lim muassasalari, ilmiy markazlar, sanoat korxonalarini va davlat organlarini yagona ekotizimga birlashtirib, bilim va innovatsiyalar almashinuvini jadallashtiradi. Ta'lim klasterlarining samarali

faoliyati nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki hududiy raqobatbardoshlikni mustahkamlaydi, yangi ish o'rinlari yaratadi va innovatsion salohiyatni kuchaytiradi. Shu boisdan ta'lim klasterlarining rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni chuqur tahlil qilish, ularning shakllanishi va takomillashishi uchun zarur shart-sharoitlarni aniqlash hamda bu borada amaliy tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb vazifalardan sanaladi.

Mazkur omillarning o'zaro ta'siri ta'lim klasterlarining samarali faoliyatini belgilab beradi. Shu sababli, ularni tizimli tahlil qilish, mavjud shart-sharoitlarni baholash hamda rivojlanish mexanizmlarini ishlab chiqish ta'lim klasterlari faoliyatini takomillashtirish va milliy ta'lim tizimining global raqobatbardoshligini oshirishda ilmiy va amaliy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda ta'lim klasterlari samaradorligiga ta'sir etuvchi siyosiy-huquqiy, iqtisodiy, ijtimoiy, texnologik va xalqaro omillarni tizimli o'rganish uchun kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Metodologik yondashuv sifatida tizimli va institutsional tahlil qo'llanib, ta'lim klasterlarining rivojlanishida davlat siyosati, iqtisodiy muhit va texnologik imkoniyatlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar ochib berildi. Tadqiqot natijalari sifatida O'zbekistonda ta'lim klasterlari raqobatbardoshligini belgilab beruvchi omillar va shart-sharoitlarga oid strategik yondashuvlar ishlab chiqildi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Milliy iqtisodiyotda klasterlar faoliyatini samarali yo'lga qo'yish, ularni shakllanishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar va shart-sharoitlarni aniqlash bo'yicha mahalliy va xorijiy bir qator iqtisodchi olimlar tadqiqotlar olib borganlar. Xususan, tadqiqotchi D.K.Begimova klasterlar va ularga ta'sir etuvchi omillar bo'yicha shunday ta'kidni keltirgan, "muvaffaqiyatli klasterlar hududda shakllangan kuchli iqtisodiy tuzilma bazasida tashkil etiladi. Bunday tuzilma sifatida resurslarni (moliyaviy, mehnat, axborot va b.lar) jalb qiluvchi "tortishish markazlari" hisoblangan yirik korxonalar va institutlar maydonga chiqadi. Klasterlarning tashqi aralashuvlarsiz, korxonalararo kooperatsion aloqalarning tabiiy rivojlanishi natijasida shakllanishi jarayoni katta muddat talab etib, markaziy va mintaqaviy boshqaruv organlarini hududni rivojlantirish maqsadida klasterlar faoliyatini turli usullar bilan rag'batlantirishga harakat qiladilar"¹.

Klasterlarga ta'sir etuvchi omillar bo'yicha G.E.Zaxidov shunday degan, "klasterlarni iqtisodiyotning o'zini o'zi tashkil etish jarayoni sifatida ko'rib chiqqanda, shuni ta'kidlash kerakki, hududiy konsentratsiya omillari, shuningdek, iqtisodiy o'zgaruvchilar va jamiyatning klaster hosil bo'lishi uchun muhit sifatidagi xususiyatlari iqtisodiy muhitning klasterlashuviga faqat ularning ta'siri o'zaro muvofiqlashgan va iqtisodiy tizimning o'zida ularning ichki o'zaro bog'liqligi va shartlanganligi tamoyili mavjud bo'lgan taqdirdagina yordam berishi mumkin. Bu omillarga, xususan, quyidagilar kiradi: ishlab chiqarish sharoitlari omillari; talab omillari; firmalarning strategiyasi, ularning tuzilmasi va raqobati; tutash va qo'llab-quvvatlovchi tarmoqlar"².

N.Sh.Dexkanovanning fikricha, klasterlarning rivojlanishi aynan quyidagilarga bog'liq, "jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, klasterlarning samarali rivojlanishi faqat klaster tashabbuslarini amalga oshirishga bog'liq bo'ladi. Innovatsion klasterlarni rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlar mavjud bo'lgan taqdirda, bu ushbu hududlardagi korxonalarining innovatsion faolligini oshirishga yordam berishi mumkin"³.

O.V.Antipova, O.V.Kiselevaning fikricha esa, "klasterlarni rivojlantirishning asosiy omillaridan biri – kompaniyalar, oliy o'quv yurtlari va o'rta-maxsus ta'lim muassasalari o'rtasida hamkorlikda ilmiy-tadqiqot ishlari (ITTKI) va ta'lim dasturlarini amalga oshirish jarayonida o'zaro aloqalar va harakatlarni muvofiqlashtirishning mavjudligidir. Zamonaviy sharoitda mahalliy iqtisodiyotning raqobatbardoshlik darajasini oshirishning muhim omillaridan biri — ta'lim muassasalari, tadbirkorlik tuzilmalari va davlat o'rtasidagi yaqin hamkorlikdir. Bunday davlat-xususiy sheriklikdagi alyansni yaratilishi natijasida nafaqat institutsional, tashkiliy va strategik vazifalar hal qilinadi, balki turli sohalarda ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalar ham amalga oshiriladi"⁴.

Shuningdek, bir qancha olimlar klasterlar faoliyatini samaradorligini aniqlashda klasterlarga ta'sir etuvchi omillarning regression modelidan foydalanishni ham taklif qilganlar.

1 D.K.Begimova. Klasterlashtirish asosida mintaqalar tabiiy-iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish. Monografiya. ISBN 978-9910-8872-3-9 ©«MOHIRBEK-ZIYO» nashriyoti. 162 b.

2 Г.Э.Захидов. Факторы формирования кластерного производства. "Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар" илмий электрон журнали. № 3, май-июнь, 2015 йил. 1-6 стр.

3 Н.Ш.Дехканова. Организация инновационных кластеров в управлении инновационно-инвестиционной деятельностью промышленных предприятий. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 4, iyul-avgust, 2020 yil. 179-184 betlar.

4 Антипова О.В., Киселева О.В. Модель оценки научно-образовательного кластера в регионе // Krasnoyarsk Science. – 2016. – № 4(37). – С. 122–138. – DOI: 10.12731/2070-7568-2016-4-122-138.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'lim klasteriga ta'sir etuvchi omillar va shart-sharoitlarni tahlil qilishga kirishishdan avval ta'lim klasterlarining o'z shakllanish va takomillashish jarayonida eng avvalo, shakllanishining kritik massasiga ega bo'lishlarini ta'kidlash maqsadga muvofiqdir. Kritik massa — bu klasterning barqaror shakllanishi va rivojlanishi uchun zarur bo'lgan minimal miqdordagi ishtirokchilar, resurslar va aloqalarning yig'indisidir. Oddiy qilib aytganda, ta'lim klasterining muvaffaqiyatli ishlashi uchun yetarli "hajm" va "sifat"dagi omillar majmuasining yig'indisi.

Ta'lim klasteridagi kritik massa quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

Tarkibiy tuzilmaviy jihatdan institutsional ishtirokchilar soni – yetarli miqdorda universitetlar, umumta'lim maktablari, ilmiy-tadqiqot institutlari, o'rta maxsus, professional ta'lim muassasalarining mavjud bo'lishi; ishlab chiqarish sohasi, biznes subyektlari, davlat va nodavlat tashkilotlari klasterda faol ishtirok etishi; malakali professor-o'qituvchilar, ilmiy xodimlar va yuqori salohiyatli talabalar hamda moddiy-texnik baza, moliyaviy mablag'lar va grantlarning mavjudligi.

Kritik massaga ega bo'lgandan so'ng, ta'lim klasterining samarali faoliyati uchun ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillarni tahlil qilish mumkin. Klasterning o'ziga xos ichki omillari - klasterning ichki tuzilishi, resurslari va ishtirokchilar faoliyati bilan bog'liq omillardir. Ularga inson kapitali – professor-o'qituvchilar salohiyati, ilmiy tadqiqotchilar sifati, talabalar bilim darajasi; ta'lim sifati – o'quv dasturlari, ta'lim standartlari, innovatsion usullarning qo'llanilishi; hamkorlik darajasi – universitet, maktab, ilmiy-tadqiqot institutlari va ishlab chiqarish korxonalarini o'rtasidagi samarali aloqalar; resurslar – moliyaviy mablag'lar, moddiy-texnik baza, kutubxona va laboratoriyalar; innovatsion salohiyat – yangi texnologiyalarni o'zlashtirish, startap va ilmiy loyihalar soni; boshqaruv samaradorligi – klaster ichidagi muvofiqlashtiruvchi kengash faoliyati, boshqaruv mexanizmlari, monitoring tizimi.

Makro va mezo darajadagi shart-sharoitlarni o'z ichiga olgan tashqi omillar – bu klasterning tashqi muhit bilan o'zaro aloqalariga bog'liq bo'lgan omillardir. Bularga, xususan, siyosiy-huquqiy omillar – davlat siyosati, qonunchilik, ta'lim va ilmiy sohadagi islohotlar; iqtisodiy omillar – milliy iqtisodiyot holati, investitsiya muhiti, moliyalashtirish imkoniyatlari; ijtimoiy omillar – aholining ta'limga bo'lgan ehtiyoji, demografik o'sish, ijtimoiy qadriyatlar; texnologik omillar – raqamli transformatsiya, ilm-fan va texnologiyalar rivoji, innovatsion infratuzilma; xalqaro omillar – global reytinglar, xalqaro grantlar, xorijiy hamkorlik dasturlari (Erasmus+ mobilik dasturlari va b.), chet el universitetlari bilan aloqalar; hududiy omillar – mintaqaning iqtisodiy salohiyati, transport va infratuzilma rivojlanganligi, mehnat bozori ehtiyojlari va boshqalar.

Mazkur ta'lim klasterlariga ta'sir etuvchi omillar va shart-sharoitlarni umumiy tavsifini quyidagi 1-jadvalda ko'rish mumkin.

1-jadval. Ta'lim klasterlariga ta'sir etuvchi omillar va shart-sharoitlar⁵

Omillar	Jihatlar	Shart-sharoitlar
Siyosiy va huquqiy omillar	Ta'lim siyosati	hukumatning ta'limga bo'lgan yondashuvi; ta'lim tizimining yangilanib borishi; innovatsion metodlarni qo'llab-quvvatlash; ta'limga ajratiladigan mablag'lar; ta'limni erkinlashtirish; ta'lim muassasalarini boshqarishdagi o'zgarishlar.
	Huquqiy doiradagi o'zgarishlar	ta'lim sohasidagi normativ hujjatlar; ta'lim muassasalarining faoliyatini tartibga solish; diplomlarni tan olish; xalqaro aloqalarni yo'lga qo'yish.
Iqtisodiy omillar	Moliyaviy resurslar	davlat va xususiy sektordan ajratiladigan moliyaviy mablag'lar; grantlar va investitsiyalar; ta'lim klasterlarining infratuzilmasi va innovatsion faoliyatlarini qo'llab-quvvatlash.
	Mehnat bozorida talab va taklif	ta'lim klasterlari hamda sanoat o'rtasidagi munosabatlar va o'zaro muvofiqlik; ish beruvchilar bilan o'zaro aloqalar; ish beruvchilarning kadrlar tayyorlashdagi ishtiroki; mehnat bozorida talab etiladigan kasblar ta'lim klasterlari orqali tayyorlanishi.
	Innovatsiyalar va texnologiyalar	texnologik taraqqiyot va innovatsion yondashuvlar; raqamli ta'lim texnologiyalari; onlayn ta'lim platformalari; sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi; ta'lim jarayonlarini zamonaviylashtirilishi.

5 Muallif tomonidan tuzilgan.

Ijtimoiy omillar	Jamiyatning ta'limga bo'lgan talabi	jamiyatdagi ta'lim olish va o'rganish madaniyati; ta'limning ahamiyati haqidagi qarashlar; professor-o'qituvchilar va talabalar orasidagi o'zaro ishonch.
	Kadrlar malakasi	ta'lim klasterlarining muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun yuqori malakali o'qituvchilar, ilmiy tadqiqotchilar, boshqaruvchilarning tayyorlanishi; kadrlar tayyorlash va ularning malakasini doimiy oshirilishi.
	Madaniyat va tildagi farqlari	ta'lim klasterlari jahon miqyosida muvaffaqiyatli ishlashi uchun turli madaniyatlar va tillarni o'zaro integratsiyasining amalga oshirilishi; xalqaro talabalar almashinuvi va hamkorlikni yo'lga qo'yish.
Texnologik omillar	Ta'limga zamonaviy ta'lim texnologiyalarining joriy etilishi	raqamli ta'lim texnologiyalari; masofaviy ta'lim; interaktiv ta'lim platformalari; yangi o'qitish uslublari; yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ta'lim tizimining sifatini oshirish va o'quv jarayonlarini yanada samarali qilish.
	Innovatsion ta'lim metodologiyalari	innovatsion ta'lim metodologiyalari; muammoli ta'lim; loyihalar asosidagi o'qitish; laboratoriya ishlarining kengaytirilishi.
Xalqaro aloqalar va global hamkorlik omillari	Xalqaro hamkorlik va aloqalar	xalqaro tashkilotlar, universitetlar va ilmiy markazlar bilan o'zaro aloqalar; ta'lim klasterlariga yangi tajribalar, ilmiy grantlar va global platformalar orqali yangi imkoniyatlarni yaratish.
	Ta'limning globallasuvi	ta'lim klasterlari global mehnat bozorida talab etilgan kasblarni tayyorlashi; xorijiy talabalar uchun ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish; milliy ta'lim tizimlarini global talablarga moslashtirish.

Mazkur jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, ta'lim klasterlarining shakllanishi va rivojlanishi ko'p omillarning o'zaro ta'siri natijasida yuz beradi va bu jarayon kompleks yondashuvni talab qiladi. Siyosiy va huquqiy omillar ta'lim tizimining barqarorligi va rivojlanishiga zamin yaratadi, xususan, hukumatning ta'lim siyosatiga e'tibori, normativ-huquqiy hujjatlar, boshqaruv tizimidagi islohotlar klasterlarning samarali faoliyat yuritishiga asos bo'ladi. Iqtisodiy omillar esa, moliyaviy resurslar, investitsiyalar va grantlar orqali klaster infratuzilmasi hamda innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. Mehnat bozori bilan muvofiqlik ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirib, kadrlar tayyorlash sifatini oshiradi.

Ijtimoiy omillar ham muhim rol o'ynaydi, xususan, jamiyatning ta'limga bo'lgan ehtiyoji, kadrlar malakasi va madaniy integratsiya ta'lim klasterlarining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Texnologik omillar raqamli ta'lim, masofaviy o'qitish va innovatsion metodologiyalarni joriy etish orqali ta'lim jarayonini modernizatsiya qiladi, uning samaradorligini oshiradi. Xalqaro hamkorlik va globallasuv omillari esa, ta'lim klasterlarini jahon ta'lim maydoniga integratsiya qiladi, ilmiy-tadqiqot faoliyati va tajriba almashinuvini rivojlantiradi.

Ta'lim klasterlari faoliyatini yo'lga qo'yish bo'yicha qonuniy-huquqiy asos sifatida hamda faoliyatini takomillashtirish shart-sharoitlari borasida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentyabrda "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risidagi PF-158-son farmonining "2030-yilgacha erishiladigan maqsadlarning samaradorlik ko'rsatkichlari bo'yicha ta'lim tizimi islohotlari yo'nalishida bir qancha chora-tadbirlarni, xususan, oliy ta'lim bilan qamrovni kengaytirish, oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish, oliy ta'lim muassasalari tashkiliy-boshqaruv faoliyatini takomillashtirish, ularning moddiy-texnik ta'minotini mustahkamlash, fundamental tadqiqotlarni zamon talablaridan kelib chiqib yangi yo'nalishlar bilan boyitish, iqtisodiyotning eng tez o'sib borayotgan yo'nalishlarida amaliy tadqiqotlarni kuchaytirish, "korxonalar — oliygoh — ilmiy tashkilot" klaster tizimini joriy etish kabi bandlarida belgilangan chora-tadbirlarni amalga oshirishni keltirish mumkin⁶.

Yuqorida keltirilgan jadval bo'yicha omillar tahlili xususiy jihatdan ko'rib o'tiladigan bo'lsa, asosiy omillardan biri bu iqtisodiy omillardir, ya'ni ta'lim klasterlarini shakllanishi va rivojlanishi uchun davlat va xususiy sektordan ajratiladigan moliyaviy mablag'lar, grantlar va investitsiyalar hamda ta'lim klasterlarining infratuzilmasi va innovatsion faoliyatlarini qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlaridir. Mazkur holat bo'yicha ta'limga qilingan davlat xarajatlari tahlilini ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir.

6 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentyabrdagi "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-son farmoni <https://lex.uz/ru/docs/6600413>

2-jadval. a'limga qilingan davlat harajatlari⁷ (mlrd so'm hisobida)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
O'zbekiston Respublikasi	20721,1	33536,1	29961,1	39640,8	50271,3	61220,3	71240,5

Mazkur keltirilgan jadval 2018–2024 yillarda O'zbekiston Respublikasida ta'limga qilingan davlat xarajatlari (mlrd. so'mda) ko'rsatkichlarini namoyon qiladi. Unda davlat xarajatlari dinamikasi 2018-yilda 20,7 trln.so'm, 2019-yilda 33,5 trln.so'mni, o'sish 60 foizga yaqinni tashkil etgan, 2020-yilda esa, pandemiya ta'siri sabab biroz pasayish, ya'ni 29,9 trln.so'm, 2021-yilda tiklanish va o'sish evaziga 39,6 trln.so'mni tashkil etgan. Umuman olganda, 7 yil ichida xarajatlar 3,4 barobarga oshgan. Davlat xarajatlari 2018-yildagi 20,7 trln.so'mdan 2024-yilda 71,2 trln.so'mga, o'sish 243 foizni tashkil etdi. Xarajatlarning tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, mazkur xarajatlar ta'limning barcha darajalariga teng tasimoti amalga oshirilishiga erishilmagan, xususan xarajatlarning katta qismi umumiy o'rta ta'lim va infratuzilma loyihalariga yo'naltirilganligini aytish mumkin.

Ikkinchi tahlil ta'lim klasterlari uchun yaratilgan shart-sharoitlar va mavjud ta'sir etuvchi omillar natijasida ta'lim klasteri yadrosi bo'lgan OTMLar tomonidan tayyorlangan hamda ularning asosiy natijaviylik ko'rsatkichlaridan biri bo'lgan OTMLar bitiruvchilari soni bilan bog'liq.

3-jadval. Oliy ta'lim tashkilotlari talabalarining bitiruvchilari soni (hududlar kesimida)⁸

	2014	2016	2018	2020	2022	2024
O'zbekiston Respublikasi	67643	64133	70325	83905	102381	211197
Qoraqalpog'iston Respublikasi	3752	3939	4484	5475	6545	14527
Andijon viloyati	3425	4039	4791	4622	4963	13887
Buxoro viloyati	3484	3376	3523	4784	6017	10755
Jizzax viloyati	2183	2261	2872	3862	3822	7360
Qashqadaryo viloyati	2834	3111	3842	5193	5896	12621
Navoiy viloyati	2088	2097	2300	3107	3253	5735
Namangan viloyati	2891	2734	3004	4113	5508	12396
Samarqand viloyati	5708	5986	6869	7165	8962	17649
Surxondaryo viloyati	1687	1705	1962	3329	3962	14294
Sirdaryo viloyati	1006	983	1014	1632	1938	4367
Toshkent viloyati	3111	1797	2710	4041	4049	12014
Farg'ona viloyati	4633	4657	4557	5833	8289	21275
Xorazm viloyati	2038	1984	2229	3229	4046	9672
Toshkent shahri	28803	25464	26168	27520	35131	54645

Mazkur jadvalda respublika miqyosida 2014-yilda 68 ta OTM bo'yicha 67,6 ming bitiruvchi, ya'ni har bir OTM o'rtacha 995 nafar bitiruvchi tayyorlangan. 2019-yilda 119 ta OTM bo'yicha 70,7 ming bitiruvchi, o'rtacha 594 nafar bo'lgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 222 ta OTM bo'yicha 211 ming bitiruvchini, o'rtacha 951 nafarni tashkil etgan. Demak, dastlab OTMLar soni tez o'sgani sababli o'rtacha bitiruvchilar soni kamaygan, ammo 2021–2024 yillarda talabalar oqimi ham keskin ortib, har bir OTM bo'yicha yuklama qayta ko'tarilgan.

Umumiy respublika bo'yicha 2014–2018 yillarda bitiruvchilar soni deyarli barqaror (65–70 ming atrofida), 2019–2020 yillarda sezilarli o'sish boshlanadi (70 mingdan 83 mingga), 2021–2022 yillarda tez o'sish (103 ming), lekin barqaror darajada, 2023–2024 yillarda keskin sakrash – 184 ming va 211 mingga chiqdi. Bu O'zbekistonda so'nggi yillarda oliy ta'limga qabul kvotalarining oshirilishi va yangi OTMLar ochilishi hamda ular uchun yaratilgan qulay iqtisodiy hamda infratuzilmaviy shart-sharoitlar va omillar bilan bog'liq.

Hududlar bo'yicha katta ulush Toshkent shahriga to'g'ri keladi, 2014-yilda bitiruvchilar soni 28 ming bo'lsa, 2024-yilda 54 mingdan oshgan. Bu umumiy bitiruvchilarning qariyb 25 foizini tashkil qiladi. Samarqand, Farg'ona, Andijon viloyatlari ham yuqori ko'rsatkichlarga ega. Masalan, Farg'onada 2014-yilda 4633 nafar

7 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari. www.stat.uz

8 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari. www.stat.uz

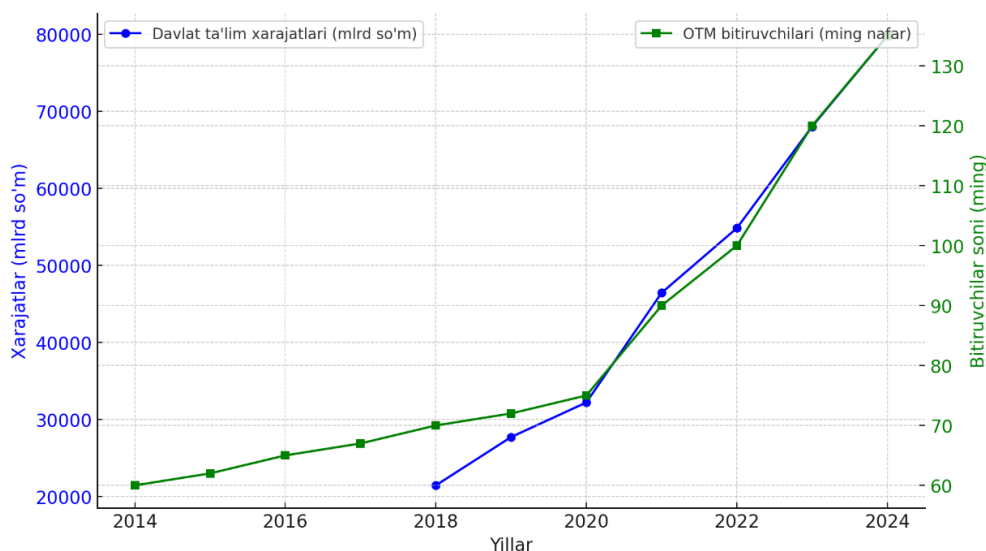
bitiruvchi bo'lgan bo'lsa, 2024-yilda mazkur ko'rsatkich 21 mingdan oshgan, o'sish 4,5 barobarni tashkil etgan. Qoraqalpog'iston Respublikasi, Buxoro, Namangan, Surxondaryo viloyatlari ham o'sish trendida, ammo mutlaq son jihatdan Toshkent shahri va Samarqanddan nisbatan pastroq ko'rsatkichga ega. Nisbatan past ko'rsatkichlar Sirdaryo viloyatida 2014-yilda 1006 nafar bitiruvchi, 2024-yilda 4367 nafarni, lekin bu ham 4 barobardan ortiq o'sishni ko'rsatadi. Toshkent viloyatida 2014-yilda 3111 nafar bitiruvchi bo'lgan bo'lsa, 2024-yilda 12 mingdan oshgan – bu ham 4 martalik o'sish demakdir.

Asosiy xulosalar sifatida 2019-yildan boshlab oliy ta'lim siyosati tubdan o'zgargan – qabul kvotalari kengaydi, yangi universitetlar ochildi, qulay shart-sharoitlar yaratilishi natijasida bitiruvchilar soni keskin oshdi, Toshkent shahri yetakchiligini saqlab qolmoqda, lekin viloyatlarda ham o'sish dinamikasi kuchli, Farg'ona vodiysi hududlari (Farg'ona, Andijon, Namangan)da bitiruvchilar soni yuqori bo'lib, bu mintaqaning demografik salohiyati va ta'limga talab kuchli ekani hamda ta'limga oid shart-sharoitlarni takomillashib borayotganini ko'rsatadi, 2023–2024 yillardagi o'sish rekord darajada, bu kelgusida mehnat bozorida oliy ma'lumotli kadrlar sonining ko'payishini bildiradi.

Davlat ta'lim xarajatlari va OTM bitiruvchilari soni (2018–2024) bo'yicha birgalikdagi tahlil natijalari, 2018–2024 yillar oralig'ida ta'limga qilingan davlat xarajatlari 20,7 trln.so'mdan 71,2 trln.so'mgacha oshdi, ya'ni qariyb 3,5 barobar ko'paydi. Shu bilan birga, oliy ta'lim muassasalari soni ham keskin o'sdi (2018 yilda 98 ta bo'lsa, 2024 yilda 222 taga yetdi). Natijada bitiruvchilar soni ham yildan-yilga ko'payib bordi. Bu jarayon shuni ko'rsatadiki, davlat xarajatlari ta'lim tizimida infratuzilma va qamrovni kengaytirishga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Biroq xarajatlarning o'sishi bitiruvchilar sonining o'sishiga nisbatan tezroq kechmoqda. Demak, mablag'larning katta qismi hali tizimni kengaytirish va sifatni oshirishga yo'naltirilmogda, bitiruvchilar samarasi esa, vaqt o'tishi bilan yanada ko'proq seziladi.

Davlat ta'lim xarajatlari va OTM bitiruvchilari soni (2014–2024)

1-rasm. Davlat ta'lim xarajatlari va OTM bitiruvchilari soni (2014–2024 yillar)⁹

Keyingi bosqichda tahlil ta'lim klasterlarining faol ishtirokchilari bo'lgan ta'lim sohasida faoliyat olib borayotgan korxonalar va tashkilotlar soni bo'yicha amalga oshiriladi. Ularning faoliyati ular uchun yaratilgan shart-sharoitlar natijasida ularning son va sifat jihatidan takomillashuvi bilan bog'liq.

4-jadval. Faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlar soni (yillik, iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha) birlikda

	2014	2016	2018	2020	2021	2022	2023	2024
Ta'lim sohasi	19042	19925	20226	27755	29241	31756	34135	31185

Mazkur jadvalda 2014–2024 yillarda ta'lim sohasida faoliyat olib borayotgan korxonalar va tashkilotlar soni tahlil qilinadi, unga ko'ra, umumiy dinamik ko'rinish 2014-yilda 19,042 ta bo'lgan bo'lsa, 2019-yilda 24,923 taga yetgan, 2022-yilda 31,756 taga ko'tarilib, yuqori cho'qqiga yaqinlashgan. 2023-yilda 34,135 taga chiqib, butun

9 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari. www.stat.uz ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

davr bo'yicha yuqori ko'rsatkichga erishilgan, 2024-yilda esa, biroz pasayib, 31,185 taga tushgan. Shunday qilib, 10 yillik davrda ta'lim sohasidagi faoliyat yurituvchi subyektlar soni 12 mingdan ortiqqa oshgan, ya'ni qariyb 1,6 barobar ko'paygan.

O'sish tendensiyalari 2014–2018 yillar sekin, ammo barqaror o'sish, yiliga o'rtacha 200–500 ta, 2019–2021 yillar sezilarli tezlashuv amalga oshirilgan. Bu davrda xususiy sektor va nodavlat ta'lim tashkilotlari uchun yaratilgan qulay normativ-huquqiy va iqtisodiy shart-sharoitlar va omillar natijasida faollashgani seziladi. 2022–2023 yillar yuqori cho'qqi, 34 mingdan ortiq subyekt faoliyat yuritgan. 2024-yilda 2,950 taga pasayish kuzatilgan, oshib borgan son sifat tomon takomillashganini ham ko'rish mumkin, ya'ni, buning sabablari sifatida litsenziya talablariga javob bermagan nodavlat tashkilotlarning yopilishi yoki qayta ro'yxatdan o'tkazilishi, konsolidatsiya jarayonlari bo'lishi mumkin.

Shuningdek, mazkur davrlar mobaynida xususiy sektorni jalb etish siyosati amalga oshirilishi natijasida maktabgacha ta'lim, til markazlari, nodavlat OTM va kasb-hunar markazlari ochildi. Davlat tomonidan faol qo'llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari, subsidiya va grantlar natijasida yangi tashkilotlar vujudga keldi, ta'lim tizimidagi islohotlar natijasida maktabgacha ta'limning ommalashuvi va oliy ta'lim qamrovining oshishi hamda yangi o'quv markazlari sonini keskin ko'payishi kuzatildi. 2024-yildagi qisqarish nazorat kuchayishi, sifatni oshirish uchun ayrim tashkilotlar yopilgani bilan izohlanadi.

Tavsiyalar sifatida ta'lim klasterining innovatsion rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarini regressiya modeli orqali ham baholash va bu orqali tegishli boshqaruv qarorlarini qabul qilishni keltirish mumkin.

Ushbu tahlilda ta'lim klasterining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar ko'rib chiqiladi. Natijaviy ko'rsatkichlar sifatida quyidagilar olinadi:

Y_1 – ta'lim sifati ko'rsatkichi (talabalar bilim darajasi, o'quv rejaları va dasturlarining zamonaviyligi);

Y_2 – yangi ta'lim texnologiyalari va innovatsion ta'lim usullarining joriy etilish darajasi;

Y_3 – bitiruvchilar bandligi va mehnat bozorida talab darajasi (ishga joylashish foizi).

Omillar tizimi bo'yicha ko'rsatkichlar quyidagicha tavsiflanadi:

5-jadval. Oliy ta'lim tizimida samaradorlikni baholash ko'rsatkichlari va ularning o'lchash usullari

Ko'rsatkich	O'lchash usuli
x_1	Yangi pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish xarajatlari (raqamli ta'lim platformalari, onlayn kurslar);
x_2	Ta'lim infratuzilmasini modernizatsiya qilishga yo'naltirilgan investitsiyalar (laboratoriyalar, kutubxonalar, IT jihozlari);
x_3	Yangi o'quv dasturlari va kurslarini ishlab chiqish va tasdiqlash soni;
x_4	Professor-o'qituvchilar malakasini oshirish darajasi (seminarlar, xorijiy stajirovkalar);
x_5	Bitiruvchilarni ish bilan ta'minlash darajasi va ish beruvchilarning qoniqishi darajasi;
x_6	Ilmiy-tadqiqot faoliyatidan olingan grantlar va loyihalar soni/miqdori;
x_7	Talabalar sonining o'sish sur'ati va klasterdagi raqobatbardoshlik ko'rsatkichi;
x_8	Ta'lim sifatini baholovchi xalqaro reytinglarda (QS, THE) ko'rsatkichlar o'sishi;
x_9	Hamkorlik shartnomalari va qo'shma ta'lim dasturlari soni (xalqaro va milliy darajada);
x_{10}	Ta'lim xizmatlari eksporti (xorijiy talabalar soni va ulardan tushgan daromad).

Mazkur usul yuqori malakali mutaxassislar – ta'lim sohasidagi ekspertlar, oliy ta'lim muassasalari rahbarlari, professor-o'qituvchilar, ish beruvchilar hamda talabalar fikrini o'rganishga asoslanadi. Olingan ma'lumotlar noaniqliklar nazariyasi va regressiya tahlili yordamida qayta ishlanadi.

Bu tavsiyalar ta'lim klasterining raqobatbardoshligini oshirish va hududiy hamda global mehnat bozorida samarali integratsiyani ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosalar sifatida quyidagilarni keltirish mumkin, xususan, ta'lim klasterlari shakllanishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar tizimli tarzda uyg'unlashganida ta'lim klasterlari yanada samarali, innovatsion va raqobatbardosh shaklda rivojlanadi. Bu esa, milliy ta'lim tizimini global mehnat bozori talablariga moslashtirish va inson kapitali sifatini oshirishga xizmat qiladi;

Ta'limga qilingan davlat xarajatlarini 2018-yildagi 20,7 trln.so'mdan 2024-yilda 71,2 trln.so'mga oshganini, o'sish 243 foizni tashkil etganini inobatga olib, mazkur xarajatlarning keyingi taqsimotini ta'limning barcha darajalariga teng amalga oshirilishi hamda aynan ta'lim klasterlari tashabbuslarni qo'llab-quvvatlashga,

shuningdek, “O‘zbekiston 2023-srategiyasi”da belgilangan ta’limga oid chora-tadbirlarga yo‘naltirilishini ta’minlanishi maqsadga muvofiqdir;

2014–2023 yillar davomida ta’lim sohasida faoliyat olib borayotgan korxonalar va tashkilotlar soni uzluksiz o‘sgan, bu esa, ta’lim bozorining liberallashtirishini, ular uchun qulay investitsion hamda infratuzilmaviy imkoniyatlar, shart-sharoitlarning yaratilganini hamda xususiy sektor faol ro‘l o‘ynayotganidan dalolat beradi. 2024-yildagi pasayish esa, sifat nazorati va tizimni sog‘lomlashtirish bosqichi sifatida baholanishi mumkin. Mazkur holatdan kelib chiqib, xususiy mukhlilikka asoslangan, liberal klaster siyosati bo‘yicha xususiy sektor tashabbuslari asosida tashkil etiladigan ta’lim klasteri faoliyatlarini yo‘lga qo‘yishda ular uchun qulay institutsional omillar va shart-sharoitlarni yaratish va bu orqali ta’limda sifat va raqobatbardoshlikka erishish maqsadga muvofiqdir.

Shuningdek, bu orqali mamlakatda milliy ta’lim klasterlarining shakllanishi va takomillashuvi samarali amalga oshiriladi, xususiy sektorning faol qatnashuvi asosida ta’lim klasterlarining samaradorligi va raqobatbardoshligi ta’minlanadi, natijada esa, milliy iqtisodiyotda innovatsion faoliyat hamda barqaror iqtisodiy o‘sish ta’minlanishi yo‘lga qo‘yiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentyabrdagi “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-158-son farmoni <https://lex.uz/ru/docs/6600413>
2. D.K.Begimova. Klasterlashtirish asosida mintaqalar tabiiy iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish. Monografiya. ISBN 978-9910-8872-3-9 ©«MOHIRBEK-ZIYO» nashriyoti. 162 b.
3. Г.Э.Захидов. Факторы формирования кластерного производства. “Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар” илмий электрон журналі. № 3, май-июнь, 2015 йил. 1-6 стр.
4. Н.Ш.Дехканова. Организация инновационных кластеров в управлении инновационно-инвестиционной деятельностью промышленных предприятий. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 4, iyul-avgust, 2020 yil. 179-184 betlar.
5. М.С.Лапина. Совершенствование кластерной политики региона на основе модернизации инструментария оценки её эффективности. Дисс. на соиск. уч. степени к.э.н. – М.: Волгоград., 2021. – 26 с.
6. Oakey, R. (2007). Clustering and the R&D management of high-technology small firms: in theory and practice, R&D Management, Vol. 37 (3), pp. 237-248.
7. О.В.Антипова, О.В.Киселева. Модель оценки научно-образовательного кластера в регионе // Krasnoyarsk Science. – 2016. – № 4(37). – С. 122–138. – DOI: 10.12731/2070-7568-2016-4-122-138.
8. В.И.Королев. Современные тенденции развития международных кластеров. Российский внешнеэкономический вестник. № 12 – 2023. Стр. 7-15.
9. <https://www.educationcluster.net/>
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining huzuridagi Statistika agentligi ma’lumotlari. www.stat.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
